

С.А. Жуков

МІЖНАРОДНА МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ*

У статті проаналізовано теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції, визначено вплив євроінтеграції на розвиток прикордонних регіонів України та досліджено значення міжнародного маркетингу в євроінтеграційних процесах прикордонних регіонів України.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, європейська інтеграція, міжнародний маркетинг, прикордонний регіон.

Рис. 1. Літ. 15.

С.А. Жуков

МЕЖДУНАРОДНАЯ МАРКЕТИНГОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ В ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

В статье проанализированы теоретические основы международной экономической интеграции, определено влияние евроинтеграции на развитие приграничных регионов Украины и исследовано значение международного маркетинга в евроинтеграционных процессах приграничных регионов Украины.

Ключевые слова: международная экономическая интеграция, европейская интеграция, международный маркетинг, приграничный регион.

S.A. Zhukov

INTERNATIONAL MARKETING ACTIVITIES OF BORDER REGIONS OF UKRAINE IN EUROINTEGRATIONAL PROCESSES

The article analyzes the theoretical grounds of international economic integration and determines the influence of integration upon the development of border regions of Ukraine, also studying the importance of international marketing in the eurointegrational processes of the border regions of Ukraine.

Keywords: international economic integration; European integration; international marketing; border region.

Постановка проблеми. Однією з характерних особливостей розвитку світової економіки є достатньо високий темп розвитку інтеграційних і глобалізаційних процесів. Кардинальні та стрімкі зміни, які відбуваються в сучасному економічному розвитку світового господарства, є однією з основних передумов міжнародної економічної інтеграції. Вони супроводжуються модернізацією і структурними реформами національних економік країн усього цивілізованого світу. При цьому формується нова якість міжнародних економічних відносин, які супроводжуються свідомим і цілеспрямованим регулюванням взаємних торговельно-економічних зв'язків. У зв'язку з цим створилася ситуація, що характеризується гострою необхідністю координації виробничо-

* стаття підготовлено на основі доповіді на IX-му Міжнародному науковому семінарі «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи» (28 червня – 2 липня 2010 р., Київ – оз. Світязь).

торгової діяльності на міжнародному рівні. Для того, щоб така ситуація не вийшла з-під контролю, необхідно забезпечити максимальну продуктивність кожної окремої комерційної угоди й ефективної діяльності кожного з учасників цих угод. Це є неможливим без умілого використання інструментарію міжнародного маркетингу.

Особливо це є важливим для міжнародної маркетингової діяльності прикордонного регіону, яскравим прикладом якого є Закарпатська область України.

Розробка глобальної системи управління міжнародними маркетинговими методами, які супроводжують міжнародну економічну інтеграцію, а також формування методології, яка дозволить оцінити її ефективність, врахувати всі фактори, що впливають на неї, є актуальною проблемою, яка потребує дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Вищезазначеній тематиці приділена значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-дослідниками. Суттєвий внесок у дослідження проблем міжнародної економічної інтеграції внесли такі українські вчені, як О.Г. Білорус [2], В.С. Будкін [3; 14], М.І. Долішній [4], Ю.В. Макогон [6], В.П. Мікловда [13], Н.А. Мікула [7], В.Є. Новицький [8], Є.В. Савельєв [10], П.Ю. Студеняк [12], О.С. Передрій [9], А.С. Філіпенко [13]. Разом з тим, проблема міжнародного маркетингового потенціалу суб'єктів міжнародного бізнесу на мікро-, мезо- і макрорівнях вимагає глибоких теоретичних досліджень. Особливо не достатньо вивченими є питання саме прикордонного регіону в системі євроінтеграційних процесів.

Невирішені частини загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених вивченню євроінтеграційних процесів в Україні, а також одного з важливих механізмів цих процесів – міжнародного маркетингу, існує все ж проблемні питання на рівні прикордонного регіону, які потребують додаткового розгляду. Це дозволить удосконалити економічні зв'язки прикордонних регіонів країни за умов поглиблення європейського інтеграційного процесу, дасть змогу забезпечити ефективне включення України у світове господарство й активізує міжнародне та міжрегіональне співробітництво.

Цілі дослідження. Аналіз та оцінка міжнародної маркетингової діяльності прикордонних регіонів України в контексті євроінтеграції як головної стратегічної мети.

Основні результати дослідження.

1. Суть і теоретичні засади міжнародної інтеграції. З наукових публікацій [2; 3; 6–9; 14] відомо, що інтеграція характеризується такими ознаками:

- усуненням обмежень в русі товарів, послуг, капіталів, людських ресурсів між країнами-учасницями угоди;
- узгодженням економічної політики країн-учасниць;
- взаємопроникненням і переплетенням національних виробничих процесів, формуванням у межах регіону технологічно єдиного виробничого процесу;
- широким розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці і техніці на основі найбільш прогресивних форм, спільним фінансуванням інноваційного розвитку економіки;
- пов'язаними з цим структурними змінами в економіці країн-учасниць;
- наближенням національних законодавств, норм і стандартів;

- цілеспрямованим регулюванням інтеграційного процесу, розвитком органів управління господарською взаємодією (можливі як міждержавні, так і наддержавні механізми управління, як, наприклад, у випадку з Європейським Союзом);
- регіональністю просторових масштабів інтеграції.

Об'єктивний зміст інтеграції – це, у кінцевому результаті, переплетіння, взаємопроникнення і зрощування виробничих процесів, які протікають у вигляді «часткової інтеграції». Інтеграційний процес охоплює окремі ланцюжки цілісної системи:

- ринковий обіг (завдяки лібералізації торгівлі і росту потоків чинників виробництва), включаючи обіг товарів, послуг, грошової маси, цінних паперів тощо. Це так звана «поверхнева» (або «м'яка») інтеграція (shallow integration);
- власне виробництво (глибока інтеграція – deep integration);
- сферу прийняття рішень (на рівні фірм, підприємницьких союзів, національних органів влади, міжнародних міжвладних і національних організацій).

Перехід до міжнародної інтеграції як до найбільш розвинутої, ефективної і перспективної сходинки світогосподарських відносин можливий через об'єктивне поєднання двох основних напрямків [3, 170–171]:

1) створення і розвиток транснаціональних корпорацій, що дозволить обійти такі труднощі, як трансфертні поставки, високі ціни, несприятливі умови виробництва, недостатнє врахування ринкової ситуації тощо;

2) міждержавні узгоджені заходи із цілеспрямованого формування світогосподарського ринкового (економічного, правового, інформаційного, психологічного і політичного) простору у великих регіонах світу.

Однак, незважаючи на переваги і необхідність інтеграційних процесів, вони у більшості випадків є складними і суперечливими. Так, суперечливість інтеграції полягає у різних інтересах сторін, неоднаковій здатності окремих ланцюгів виробничих структур до участі в самому процесі. Легше інтеграційні процеси протікають у сферах ринкового, особливо товарного обігу, менше піддається інтегруванню виробнича сфера, а найбільш складною є валютна інтеграція.

Інтеграційні об'єднання зазвичай намагаються реалізувати такі цілі [8, 78–80]:

- сприяти модернізації і структурним реформам в економіці;
- залучати країни, що створюють ринкову економіку або здійснюють глибокі економічні реформи, до регіональних торговельних угод країн з більш високим рівнем розвитку. Цей процес потрібно розглядати як важливий канал передачі господарського досвіду. Більш розвинуті країни, підключаючи своїх сусідів до процесів інтеграції, також зацікавлені у прискоренні реформ, створенні там повноцінних і ємних ринків;
- отримати для національних виробників більш широкий доступ до фінансових, трудових, матеріальних ресурсів, до новітніх технологій, працювати на більш ємний ринок;
- закріплювати добросусідські відносини між країнами по всім напрямках. При цьому зникають умови для конфронтації. Створення сприятливого зовнішньополітичного середовища – така мета особливо характерна для країн Близького Сходу і Африки;

- підсилити позиції країн, які функціонують на світовому ринку. При цьому вирішуються певні завдання торговельної політики. Інтеграція дозволяє виступати спільно у міжнародних організаціях.

Таким чином, розвиток інтеграції передбачає наявність таких передумов:

- країни, що інтегруються, повинні володіти приблизно однаковим рівнем економічного розвитку і зрілості ринкової економіки. Їхні господарські механізми повинні бути сумісними. Як правило, інтеграція є найбільш міцною та ефективною, якщо інтегруються розвинуті країни;
- наявність спільного кордону та історично сформованих економічних відносин. Зазвичай об'єднуються країни, що знаходяться на одному континенті в безпосередній географічній близькості, яким легше долати транспортні, мовні та інші бар'єри і проблеми;
- наявність взаємодоповнюючих структур в економіках країн, що інтегруються, а їх відсутність є однією з причин низької ефективності інтеграції (наприклад, в Африці і в арабському світі);
- загальні господарські та інші проблеми, які стоять перед країнами того чи іншого регіону;
- політична воля держав, наявність лідерів інтеграції;
- так званий «демонстраційний ефект». Під впливом успіху тих чи інших інтеграційних об'єднань, як правило, і в інших країнах з'являється бажання вступити в цю організацію;

- «ефект доміно»: оскільки інтеграція веде до переорієнтації економічних зв'язків країн-членів на внутрішньорегіональне співробітництво, решта країн, що лишилися за межами об'єднання, відчувають певні труднощі, а іноді і скорочення обсягів торгівлі з країнами, які входять у будь-яке об'єднання. У результаті вони також змушені вступити в інтеграційне об'єднання. Прикладом такої ситуації може бути виникнення «групи трьох» у Латинській Америці після того, як Мексика стала членом Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (з нею підписали угоду Венесуела і Болівія) [2, 112–115].

Крім того, необхідно враховувати сьогодні те, що міжнародна інтеграційна система спрямована на всесвітню глобалізацію і «новий регіоналізм», який проявляється у вигляді мегарегіональної інтеграції. Процеси глобального розвитку, які охоплюють більшість регіонів і секторів світового господарства, принципово змінюють співвідношення між зовнішніми і внутрішніми чинниками розвитку національних господарств на користь перших [14, 349–350]. Жодна країна не в змозі раціонально сформулювати і здійснити економічну політику, не враховуючи вимог глобалізованого світового господарства, норм поведінки основних учасників господарської діяльності.

III. Євроінтеграція – головна стратегічна мета України і важливий чинник соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів. Останнім часом лунають заяви деяких українських політиків щодо того, що Україна бажає вибудувати тісніші зв'язки з Російською Федерацією, а не з Євросоюзом. Єврокомісар із розширення ЄС Ш. Фюле зазначив: «Ми в курсі цих заяв, і, правду кажучи, не надто радіємо їм» [11]. За словами Ш. Фюле, такі заяви не відповідають інтенсивності відносин ЄС і України. При цьому він висловив надію, що угоду про асоціацію між ЄС і Україною буде підписано у 2011 р., а також повідомив, що

ЄС тогується надати країні макрофінансову допомогу на суму 610 млн. євро [11]. Голова виконавчої влади ЄС Ж.М. Баррозу в ході недавнього візиту в Брюссель Президента України В.Ф. Януковича заявив, що Єврокомісія виступає за налагодження з Україною відносин «тісного стратегічного партнерства» [11].

На фоні цього важливим є те, що Президент України В.Ф. Янукович під час зустрічі з членами правління «Ялтинської Європейської стратегії» В. Пінчуком і экс-президентом Польщі О. Кваснєвським 18 червня 2010 р. зазначив, що «головною стратегічною метою України була, є і буде інтеграція до Європейського Союзу» [15]. На цій зустрічі Президент України заявив: «Стратегічною метою України є інтеграція у ЄС. Ми розглядаємо підвищення стандартів життя людей на Україні як невід'ємну частину інтеграції в ЄС. За багатьма напрямками, які вже концептуально відпрацьовані, реформи почнуться у 2010 році. Продовжується також процес гармонізації українського законодавства з європейським. Це не данина моді на Європу в Україні. Ці шляхи не мають політичного забарвлення. Це сьогодні вкрай необхідні для країни і суспільства заходи. Країна фактично зупинилася у своєму розвитку, адже не приймалися стратегічні рішення» [15].

Такою заявою Президента України В.Ф. Януковича визначено стратегічну мету держави на найближчу перспективу.

Євроінтеграційні процеси в Україні передбачають розвиток зовнішньоекономічної й міжнародної діяльності, а також міжрегіонального і транскордонного економічного співробітництва. Це вкрай важливий стратегічний напрямок розвитку економіки країни і будь-якого прикордонного регіону, зокрема Закарпатської області. Все це сприяє реалізації переваг геоекономічного розміщення регіону, ефективному використанню наявного потенціалу трудових ресурсів і накопиченню досвіду транскордонного єврорегіонального співробітництва, зміцненню економіки України і прикордонного регіону [4, 3–4]. Специфікою Закарпатської області є те, що вона межує з 4 європейськими країнами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією), тому перевага надається таким напрямкам зовнішньоекономічної діяльності: торгівля товарами і послугами, інвестиційне співробітництво, співпраця у транспортно-економічній сфері, покращення транскордонного та міжрегіонального співробітництва. Крім цього, актуальність дослідження прикордонного регіону, в даному випадку Закарпатської області, зумовлена поширенням і поглибленням європейських інтеграційних процесів на початку ХХІ ст. за умов формування спільного кордону між Україною та Європейським Союзом.

Внаслідок розширення ЄС і декларування Президентом України В.Ф. Януковичем прискорення економічних реформ в Україні, а також за умов необхідності швидкої адаптації економіки України до змін на міжнародних ринках, виникає необхідність формування нової моделі співробітництва регіонів України з регіонами Євросоюзу. В економічному вимірі транскордонне співробітництво регіонів є важливим з точки зору зміцнення внутрішньої конкурентоспроможності національної економіки з орієнтацією на поступове досягнення європейських соціально-економічних параметрів розвитку, з одного боку, та створення у перспективі зони вільної торгівлі Україна-ЄС на основі асиметричного відкриття ринків на користь України – з іншого [7, 29–32].

III. Значення міжнародного маркетингу в євроінтеграційних процесах прикордонних регіонів України. У теперішніх умовах неминуча гостра конкуренція не тільки окремих виробників між собою, але й країн, регіонів, окремих інтеграційних об'єднань, що використовують різні засоби і підходи, спрямовані на збут продукції. Ефективне застосування цих засобів і підходів неможливе без національно-організаційної маркетингової системи, основним завданням якої є не тільки успішна організація збуту продукції і здійснення однієї вигідної угоди, а забезпечення надійних позицій на світовому ринку й утримання їх [235, 382].

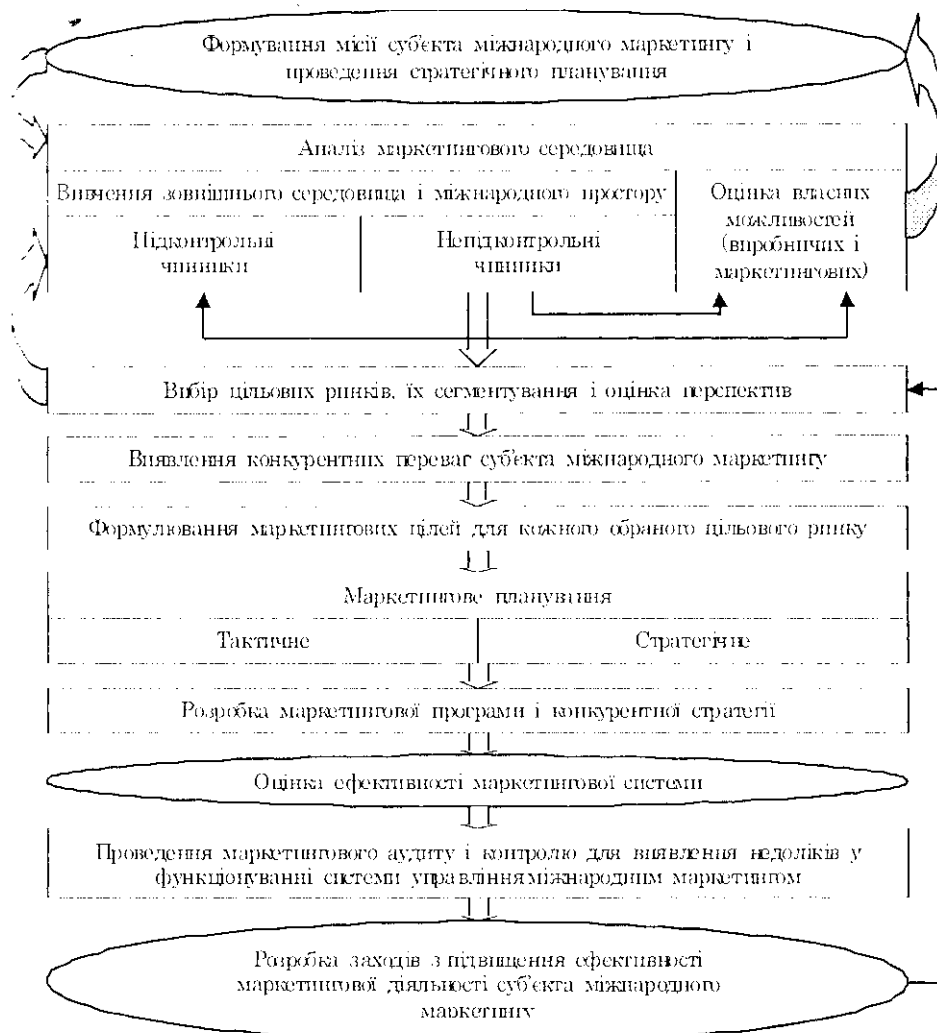

Рис. 1. Процес управління суб'єктом міжнародного маркетингу, авторська розробка

Для успішного ведення суб'єктами маркетингової діяльності на міжнародному і міжрегіональному рівнях, а також враховуючи особливості і специ-

фіку цього масштабу, необхідно сформувати системний механізм управління даним процесом [5, 4–5]. З цією метою нами була розроблена схема (рис. 1), яка демонструє взаємозв'язок між внутрішніми і зовнішніми чинниками.

Висновки. У зв'язку з формуванням взаємовигідних міжнародних, міжрегіональних, й в тому числі прикордонних відносин між Україною і Європейським Союзом особливою актуальності набувають питання вдосконалення міжнародної маркетингової діяльності у прикордонному регіоні в контексті міжнародної економічної інтеграції. Існує безпосередній інтерес (маркетинговою мовою – попит) з боку ЄС у розвитку, впорядкуванні прикордонної, інформаційно-маркетингової, інституційної інфраструктури і логістики на новому східному кордоні. Переваги географічного розташування Закарпаття на міжнародних транзитних лініях сприяють в цілому розвитку і подальшому поглибленню міждержавного та міжрегіонального співробітництва, підвищенню ролі області в інтеграції України в європейські структури й активній участі регіону в системі міжнародного економічного співробітництва.

1. Баррозу Ж.М. ЄС закликав до реформ (Брюссель, 2010) // www.bbc.co.uk.
2. Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
3. Будкін В.С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації економіки України до європейського господарського простору // Проблеми співробітництва прикордонних територій України і Польщі. – Бюл. 3. – Варшава; К., 1993. – С. 169–179.
4. Долішній М.І. Європейський досвід – у практику діяльності регіонів України // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2002. – №5–6. – С. 3–4.
5. Канищенко О.Л. Міжнародний маркетинг: концептуальна еволюція // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №11. – С. 3–8.
6. Макогон Ю.В. Новая региональная политика в условиях интеграционных процессов / Меркурий. – 2005. – №4. – С. 21–23.
7. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія / Відп. ред. д.с.н., проф. П.Ю. Бельський. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. – 395 с.
8. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. – К.: КНЕУ, 2003. – 948 с.
9. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання, 2008. – 264 с.
10. Савельєв Є.В. Європейська інтеграція і маркетинг. Наукові нариси. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 482 с.
11. Сидоренко С. «Ъ»: Матриця: резолюція, 30.04.2010 // www.news.finance.ua.
12. Студеняк П.Ю., Устич І.І. Прикордонні економічні зв'язки України з сусідніми європейськими країнами і їх вплив на соціально-економічний розвиток регіонів // Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (II-га п. 80-х – I-а п. 90-х років ХХ ст.): Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 26–27 вересня 1996 р.). – Ужгород, 1996. – С. 126–130.
13. Транскордонне співробітництво в умовах розширення Європейського Союзу на Схід: Монографія / В.П. Мікловда, М.А. Лендел, С.С. Слава, С.В. Сембер. – Ужгород: Карпати, 2006. – 496 с.
14. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.
15. Янукович В.Ф. Головною стратегічною метою України була, є і буде інтеграція до Європейського Союзу. Ялтинська Європейська стратегія (Ялта, 2010) // www.yes-ukraine.org.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2010.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>